DE RUWAARD

VAN

VLAANDEREN.

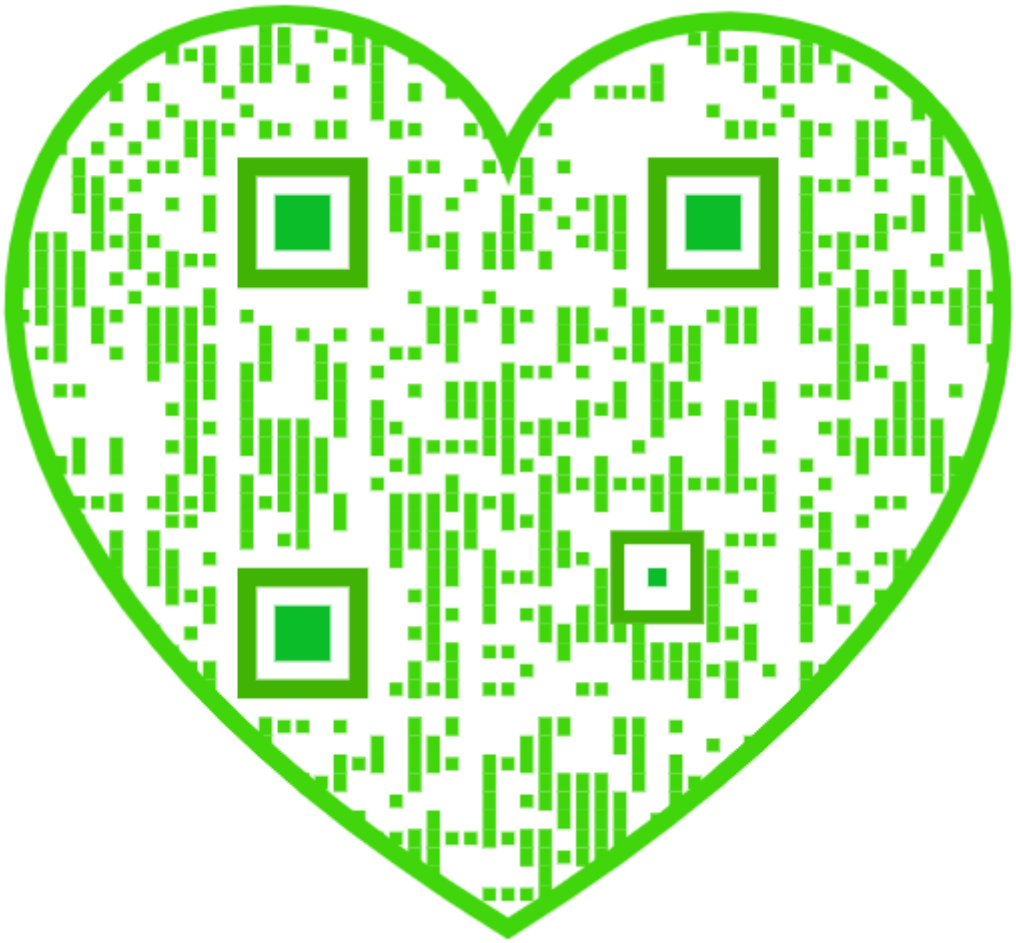

DE RUWAARD VAN VLAANDEREN.

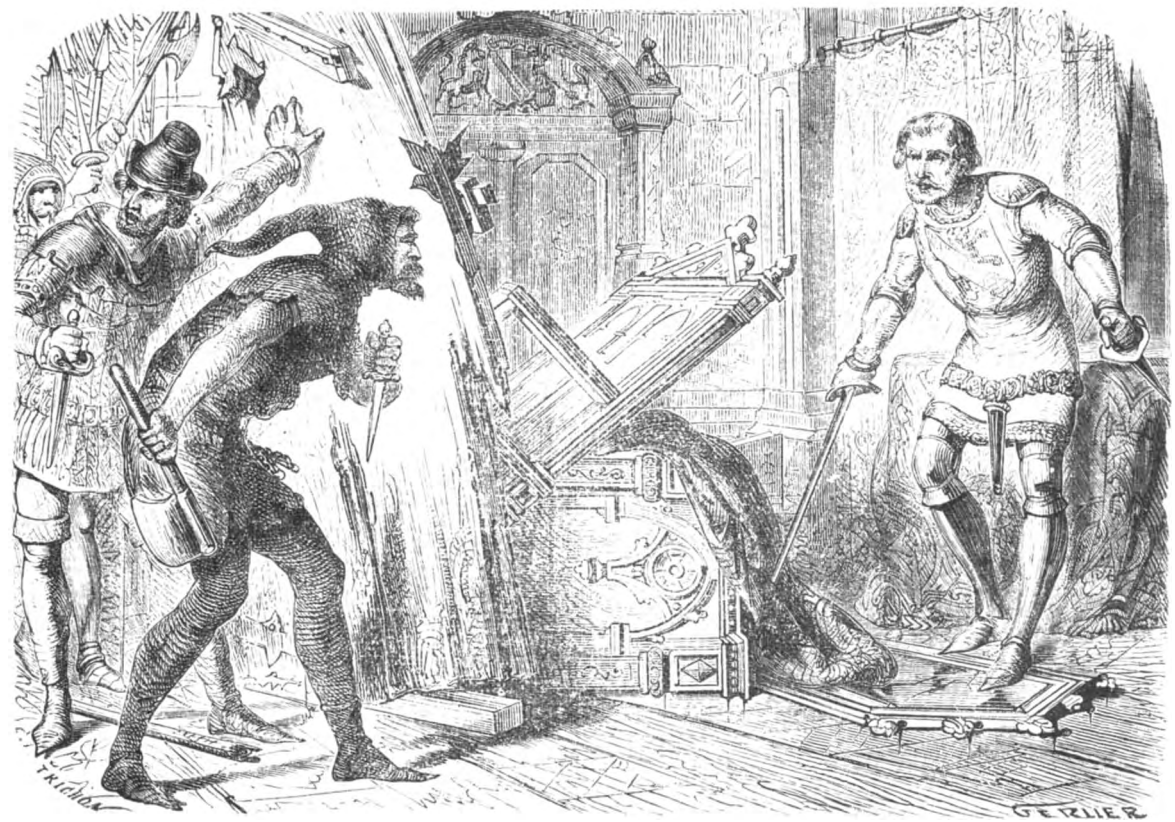

JACOB VAN ARTEVELDE WORDT IN ZIJN EIGEN HUIS VERMOORD (1345).

DE RUWAARD

VAN

Vlaanderen

DOOR

I. STROBBE.

STEENBRUGGE.
A.-J. WITTERYCK, Drukker-Uitgever,
Groote Laan, 136
1929.

EIGENDOM VAN DEN UITGEVER.

De Ruwaard van Vlaanderen.

J. 1345.

I.

Nood en Redding.

Op het einde van de maand December, in het jaar 1337, trokken een tiental der rijkste ingezetenen van Gent door de straten dezer stad en begaven zich in de richting der wijk, toen reeds de *Paddenhoek* geheeten.

Die burgers zagen er treurig en mismoedig uit en zij wisselden slechts nu en dan een woord met elkander. Tot die treurige stemming droeg ook het weder zeker het zijne bij, daar de lucht met een dikken mist beladen was en men geen tien stappen vóór zich uit kon zien.

Wat zij op hun doortocht zagen, was ook niet zeer geschikt om hen op te beuren: in die weleer zoo nijvere en ijverige stad, waar niet één arm werkloos bleef, zag men nu langs de straten geheele benden werklieden slenteren, hier en daar, met de wanhoop op het gelaat, met elkander over den slechten tijd redeneeren of soms, waar niemand het zien kon, zag men er enkele hun hand uitsteken om een aalmoes te ontvangen.

Dat zij die aalmoes noodig hadden, was genoegzaam aan hun kleeding en hun gang, maar nog meer aan hun magere ingevallen wezens te zien.

Een doodsche stilte heerschte dan ook in de anders zoo woelige en werkzame stad, en ons gezelschap trok daarom zoo snel mogelijk voort, om zooveel ellende niet te moeten aanzien en misschien ook wel uit vrees, dat armoede en ontbering die lieden soms tot het uiterste had kunnen drijven.

Op den Paddenhoek gekomen, hield het gezelschap stil vóór een groot gebouw, dat een kunstig gebeeldhouwden voorgevel vertoonde, en dat ingesloten was tusschen twee ronde, tamelijk hooge torens met groote vensters van zware traliën voorzien. Alles gaf hier te kennen, dat de bewoner een rijk man was, die op geen uitgaven zien moest.

Een der mannen klopte met den zwaren klopper op de stevige met ijzeren koppen beslagen deur, die weldra geopend werd om het geheele gezelschap te laten binnengaan in een prachtig versierde kamer, die tot wachtplaats diende.

Deze, die aan de deur geklopt had, verzocht den dienstbode, die geopend had, aan zijn heer te gaan melden, dat een gezantschap Gentsche ingezetenen, dekens en meesters van verscheidene ambachten, hem wenschte te spreken, en deed hem vragen of het hem geliefde hun te woord te staan.

De dienstbode voldeed aan hun verzoek en kwam bijna oogenblikkelijk terug om de gezanten te verzoeken in de naaste zaal plaats te gaan nemen, waar ook binnen eenige stonden zijn meester bij hen zou komen.

Het gezelschap had nu den tijd om op het gemak de prachtige zaal in oogenschouw te nemen, en waarlijk het binnenste der woning deed het buitenste geen schande aan, maar overtrof het in rijkdom en luister. De vensters vervaardigd uit kleine ruitjes, in looden raampjes bevat, vertoonden in de rijkste en schitterendste kleuren, afbeeldingen van ridders, in het staal, in volle wapenrusting en van allerlei versiersels omringd.

Een kostbaar tapijt, een geheele jacht met de valken verbeeldende, was op den vloer uitgespreid ; de muren waren ook met kostbare geweefsels behangen, en, aan de zoldering met fraaie schilderijen versierd, hing een luchter die vele honderden kronen moest gekost hebben.

Maar wat vooral de aandacht tot zich trok was een prachtige en ruime schouw, op het sierlijkst gebeeldhouwd en die een wonder van kunst mocht heeten : in het midden was de Maagd van Gent, in zittende houding afgebeeld,

hebbende aan haar voeten het schild met den Vlaamschen leeuw; op beide hoeken bevonden zich twee voorouders langs de moederlijke zijde van den huisheer; gebeeldhouwd en tusschen de drie beelden bevonden zich een reeks lichte pijlers, die het hoofd der schouw ondersteunden, en waartusschen de sierlijkste festoenen zich slingerden.

Rond een zware en glimmende eikenhouten tafel, bevonden zich een zestal stevige stoelen, met zeer hooge, fraai besneden rugleuning en met lederen zitting, terwijl zich aan weerszijden langs den muur een prachtige bank, een met rood fluweel overtrokken zitplaats, bevond.

Na eenige minuten wachtens zagen de gezanten een welgevormden man binnentreden, in de volle kracht des levens, gekleed met een tamelijk lang wambuis, waarvan de benedenrand, de mouwen en de hals met kostelijk hermelijn afgeboord waren, en waarover een soort van schouderkapje of pelerine hing; de broek sloot zeer nauw rond de krachtig gespierde beenen en de voeten staken in schoenen met zeer lange punt, door het volk tuitschoenen genaamd, en toen in de mode.

Het aangezicht was omkranst door blonde op den rug golvende haren; schranderheid en levenslust waren in de blauwe, zachtaardige oogen te lezen en het geheel had iets innemends, iets aantrekkelijks, waarvan men zich niet goed rekening kon geven.

Die man, die van dezen dag af zulk een groote rol in de geschiedenis van Vlaanderen ging spelen, was Jacob van Artevelde.

Hij nam plaats aan de tafel, terwijl de gezanten zich op de fluweelen kussens der banken nederzetten.

Een prachtige bruine hazewind met zilveren halsband, nam plaats naast van Artevelde en vlijde zich zonder plichtplegingen op het fraaie tapijt aan zijn voeten neder.

Nu vroeg de huisheer aan de gezanten, waaraan hij de eer van hun bezoek te danken had, en dadelijk nam deze, die het gezelschap had doen voorstellen en die de voornaamste der tien scheen te zijn, het woord en sprak:

— Heer, het is u niet onbekend, hoe honger en ontbering onze bevolking teisteren, gij weet evenals wij, dat gebrek aan werk daar de eenige oorzaak van is ; dat de Gentsche arbeiders gaarne werken voor hun brood, doch dat het ongelukkige besluit van koning Eduard van Engeland, geen wol in Vlaanderen meer te laten komen, daar aanleiding toe gegeven heeft. De nood stijgt intusschen al hooger en hooger en wij zien met angst het oogenblik te gemoet, waarop onze nijvere bevolking haar moederstad zal moeten verlaten om elders brood en bestaan te gaan zoeken. Van onzen graaf hebben wij natuurlijk niets te verwachten : bijna altijd in Frankrijk verblijvende, zich slechts bekommerende om zware lasten te innen, houdt hij zich met ons niet bezig ; reeds verscheidene malen hebben wij, dekens der ambachten vergaard om middelen te beramen, om aan den treurigen toestand een einde te stellen, doch wij vinden geen raad. Toen wij gisteren weer vergaderd waren en gingen scheiden zonder iets gevonden te hebben, zeide de deken der timmerlieden tot mij : « Gij, deken der brouwers, gij hebt in uw machtige gilde een man als lid opgenomen, die wijs en schrander genoeg is om ons uit den nood te helpen ; ga tot Jacob van Artevelde ; hij is Vlaming met hart en ziel en zal onze belangen behartigen ; daarbij hij heeft eenige jaren zijner jeugd in Frankrijk doorgebracht, hij kent de taal, de zeden en de gewoonten van het hof van onzen Opperleenheer en hij heeft ginds machtige vrienden gelaten. Van een anderen kant spreekt hij goed Engelsch en zou als gezant, dank aan zijn geleerdheid en zijn stand in de wereld, ons bij Eduard van Engeland kunnen vertegenwoordigen. Ga tot hem en ik heb een voorgevoel, dat hij ons kan en zal helpen. Dat raadde ons de deken der timmerlieden aan, wij vonden zijn gedacht goed en wij kwamen om ootmoedig, maar met het grootste betrouwen onze zaken voor u bloot te leggen.

— Heer deken, antwoordde nu van Artevelde, op hetgeen de deken der timmerlieden u gezegd heeft zal ik niet terugkomen, ik wil er evenwel bijvoegen, dat ik alles, mijn goed

en bloed, ten beste heb voor het heil van mijn vaderland en vooral van mijn lieve stad Gent. Wat ge mij verzoekt te doen vraagt echter overweging ; want ik zou het mij zelven nooit vergeven, moest ik mij later te verwijten hebben u door slechten of te ijlings gegeven raad op het dwaalspoor of tot meerder rampen geleid te hebben. Ik zal de zaak met de grootste aandacht onderzoeken en rijpelijk overdenken. Roep uw gezellen en het overige volk bijeen, op overmorgen, rond negen ure voormiddag, op het plein der Bijloke ; daar zal ik u mijn gedacht doen kennen. Zeg hun echter, dat ik geenszins voornemens ben mijn wil op te dringen, maar den besten raad te geven, dien ik in de tegenwoordige hachelijke omstandigheden vinden kan.

Op dit oogenblik verscheen de dienstmeid in de zaal, met een kruik schuimend bier en glazen, en van Artevelde verzocht de heeren gezanten een glas met hem te drinken op den goeden uitslag der zaken.

Het duurde echter niet lang of de huisheer had het zijn gasten zoo gezellig weten te maken, dat de eenen na de anderen aan het gesprek deel namen, elk zijn meening in volle vrijheid vooruitzettende en hem alzoo een menigte inlichtingen bezorgende, die hij tot het verdedigen hunner belangen kennen moest.

De kruik werd nog meer dan eens gevuld en toen de gezanten de woning van van Artevelde verlieten, konden zij niet zwijgen over het goede onthaal, dat zij genoten hadden, over de bijzondere kennissen en de ongeloofelijke welsprekendheid van den jongen man, wiens hulp zij kwamen afsmeeken.

. . . . . .

Twee dagen nadien, reeds een uur vóór den gestelden tijd, was het plein der Byloke, vóór de toenmalige vrouwenabdij van dien naam, gevuld met volk, zoodanig dat men zich schikken moest om de nog gestadig toestroomende benden een weinig plaats te kunnen geven. Die groote menigte maakte nogtans weinig gerucht ; elk sprak met zijn naaste gezellen zonder dat één kreet uit den hoop opsteeg, want

elk was in de verwachting van wat er gebeuren en wat men vernemen zou.

Stipt ten negen ure verscheen Jacob van Artevelde op de plaats, vergezeld van de zelfde mannen, die twee dagen vroeger in zijn woning binnengeleid werden.

Het volk maakte eerbiedig plaats voor hen, zooveel het gedrang dit toeliet, en onmiddellijk beklom van Artevelde een eenvoudig spreekgestoelte, dat daar met haast opgetimmerd was.

Hij sloeg zijn doordringende blikken over de ontzaggelijke menigte, en sprak met het meeste gemak en te midden der grootste stilte :

« Achtbare medeburgers, dekens en gezellen van ambachten, gij hebt mij mijn gedacht doen vragen over den tegenwoordigen toestand in Vlaanderen ; men heeft mij uw belangen vóór oogen gelegd en nauwkeurig uiteengedaan in welke gesteltenis gij u bevindt.

« De nood is groot in Vlaanderen ! Er kan een werkzaam volk geen grooter onheil overkomen dan geen bezigheid, geen broodwinning hebben.

« Een groote en waarschijnlijk hardnekkige oorlog is op het punt uit te barsten tusschen Engeland en Frankrijk. Wat zullen wij doen ? Partij kiezen voor de eerste mogendheid ? Maar dan halen wij ons de vijandschap en de wraak van den Opperleenheer van Vlaanderen op den hals ! Ons aan de zijde scharen der tweede mogendheid ? Maar dan zal koning Eduard ons Vlaanderen teenemaal uithongeren, met het ongelukkig verbod, dat nu slechts sedert eenige maanden bestaat en reeds zooveel kwaads gesticht heeft, misschien jaren en jaren te doen duren !

« Wat zal Vlaanderen, wat zullen onze groote steden dan doen ? In één woord gezegd : Wij moeten ons onzijdig houden in het groote geschil, dat tusschen beide landen zal uitbarsten. Wij hebben het recht niet de zijde van den eenen of den anderen vorst te kiezen ; ten eerste, omdat wij onze eigen belangen vooruit en vooral moeten behartigen, en, ten tweede, omdat wij eigenlijk in de zaak niet betrokken zijn.

« Zoo wij echter geen verbond met een der twee mogendheden mogen sluiten, niets noch niemand kan ons toch verbinden of verhinderen een handelsverdrag met een van beide te sluiten : de handel gaat het inwendig bestuur der landen niet aan, en heeft dus met de twisten tusschen beide partijen niets uit te staan.

« Ik stel u voor, doch zonder u in het minst mijn wil of zelfs mijn raad te willen opdringen, met den Koning van Engeland te onderhandelen, een verdrag met hem te sluiten, dat hij van de hand niet zal wijzen, als wij hem zullen verzekeren, dat hij van onze zijde niets te vreezen heeft, en ik ben overtuigd, dat binnen enkele dagen de wolle en met haar 's lands welvaart in Vlaanderen en vooral in onze geliefde stad zal terugkeeren !

« Achtbare medeburgers, gij zult hiertegen misschien in uw geest opwerpen, dat het niet heel zeker is, dat dit alles zoo wel en zoo gemakkelijk zal gaan, en dat zich wel moeilijkheden met Frankrijk zouden kunnen voordoen. Hoewel ik hoop, dat dit het geval niet zal zijn, kan ik nogtans niet ontkennen, dat het tot de mogelijke gebeurtenissen behoort, en daarom stel ik u voor ons op alles gereed te maken, zonder de minste vijandelijke inzichten jegens een der beide mogendheden te voeden of te laten blijken.

« Ik stel u dus voor de burgerlijke krijgsbenden weerom op den ouden voet in te richten !

« Aan dezen, die hiertegen zouden kunnen inbrengen, dat onze graaf Lodewijk twaalf jaar vroeger die krijgsbenden afgeschaft heeft, zal ik antwoorden : Moeten wij ons naar het bevel gedragen van een graaf, die zelf onze rechten het eerst ontkend heeft en een onzer dierbaarste vrijheden geschonden heeft met een burger onzer stad, Zegher van Kortrijk, heer van Drongen en Melle, op de willekeurigste wijze en zonder schepenen-vonnis aan te houden?

« Gelooft mij, kiest als vroeger bekwame kapiteins in uw verschillende parochiën ; richt op den besten voet uw burgertroepen in, en zorgt vooral, dat de grootste orde en de volmaaktste rust in Vlaanderen en vooral in Gent heerschen,

opdat graaf Lodewijk daar geen voorwendsel in vinde om ons bij zijn vorst aan te klagen, om hem te doen tusschenkomen in onze zaken.

« Achtbare medeburgers, gij hebt mij mijn meening gevraagd, ik heb ze u openhartig gezegd, en u den eenigen weg getoond, op welken ik eenige redding voor u kan zien opdagen. Aan u thans te beraadslagen wat u te doen staat. Een enkel woord wil ik er nog bijvoegen : Uw belangen zijn de mijne, uw geluk gaat mij ter harte, alles wat ik bezit, mijn fortuin en mijn leven wil ik er desnoods aan opofferen. Leve Gent ! Leve Vlaanderen ! »

Een oorverdoovende toejuiching, een luidruchtig handgeklap, een verward geroep van goedkeuring deed zich bij die laatste woorden hooren en weergalmde over het plein en in de aanpalende straten.

Niet één toehoorder was er, die het voorstel niet goedkeurde. Ja, dàár was de redding !

Ook vergaderde reeds den zelfden dag het magistraat der stad Gent om over dit alles te beraadslagen, en, reeds den 3 Januari 1338, hadden in de verschillende wijken of parochiën de kiezingen plaats der hoofdmannen of kapiteins.

Van Artevelde werd kapitein van de S^t Jansparochie en moest in die hoedanigheid het opperbevel der troepen op zich nemen.

Nog geen maand nadien waren twee schepenen der stad Gent bij den gevolmachtigde van koning Eduard, die te Leuven verbleef, in gehoor ontvangen.

Daar werd een voorloopig verdrag gesloten, krachtens hetwelk de wolle weder als te voren in Vlaanderen mocht binnenkomen.

Meteen herademde het volk : de nijverheid herleefde, de lakenweverij werd weder bloeiend en de welstand verving de ellende en den hongersnood.

Koning Philips van Frankrijk, die eerst op het punt was de Vlamingen wegens het gesloten verdrag aan te vallen, kwam tot betere gedachten, en zag in tijds in, dat dit een nuttelooze overlast zou zijn in zijn strijd tegen Engeland.

Hij maakte dus van den nood een deugd, en welhaast kwam Lodewijk van Nevers, de graaf, in Vlaanderen. Hij werd door de steden met geestdrift onthaald, en bekrachtigde, met een schijnheilige vreugde doch met den haat in het hart, het gesloten verdrag.

Het geheele land zwoer hem weder getrouwheid eer de maand Mei ten einde was.

Dat alles was het werk, of was ten minste geschied op raad van Jacob van Artevelde.

Men kon denken hoe hoog deze nu in de achting zijner medeburgers steeg, die hem eerbiedigden als een vorst en hem niets weigeren konden.

Hij werd weldra deken der brouwers, en kort daarna hoofdman der twee en vijftig neringen gekozen, en kreeg alzoo een onbeperkte macht in handen, die tegen deze van den graaf zelven kon opwegen.

II.

Wie was Jacob van Artevelde ?

Vooraleer verder te gaan, zullen wij den lezer zeker aangenaam zijn met eenige woorden te zeggen over de afkomst, enz. van den held van dit verhaal.

Jacob van Artevelde heeft een korten maar tamelijk bewogen levensloop gehad.

Hij werd rond 1285 of 1290 geboren te Gent, en was zoon van een gewoon burger; maar zijn moeder stamde af van een edele familie, zij was immers de dochter van Zegher van Kortrijk, heer van Drongen en van Melle, een vermaard ridder en baanderheer.

Nog zeer jong zijnde en verzot op reizen en lotgevallen, werd hij, door tusschenkomst van zijn grootvader, in het huis van den Franschen prins, Karel van Valois, aanvaard.

Het was dààr aan het hof van Frankrijk, dat hij zich de Fransche taal zoo eigen maakte als zijn moedertaal, en dat hij die hoofsche manieren verkreeg, die hem later zoo wel te stade gingen komen in de onderhandelingen, die hij beurtelings met de vorsten van Frankrijk en Engeland aanknoopte, en ook om zijn gezag over zijn medeburgers te vestigen.

Daarna volgde hij den graaf de Valois in den oorlog, welken deze voerde in Italië en op het eiland Rhodes, waarna hij als edelknaap in dienst van Lodewijk den Muiter geraakte.

Hij bezat een zeer schranderen geest, een wonderbaar geheugen en een wegslepende welsprekendheid ; grootsch en plechtstatig met de edelen, was hij uiterst gezellig, gemeenzaam en gespraakzaam met het volk, tot hij diens achting en ontzag zeker gewonnen had.

Uit den vreemde teruggekeerd, huwde hij eerst de dochter

of de jonge weduwe van een brouwer, en nam aldus plaats in de rangen der burgerij, daar hij zich als lid der brouwersgilde liet opnemen. Men wachte zich wel hieruit, zooals sommigen gedaan hebben op te maken, dat hij bier brouwde en verkocht; neen, hij trad in die gilde, om in derzelver voorrechten te kunnen deelen en desnoods van haar invloed gebruik te kunnen maken.

Zijn eerste huwelijk bracht hem een aanzienlijk fortuin mede, doch hij had er niet lang geluk in; want het jaar nadien stierf zijn vrouw, hetgeen hem een oprechte en groote droefheid veroorzaakte.

Eenigen tijd nadien trad hij in den echt met een dochter van adellijken huize, Regina van Baronaige, die hem een bruidschat medebracht, alleen voldoende om met het inkomen ervan op zeer breeden voet te leven.

Wij hebben in het vorig hoofdstuk gezien hoe hij zich aan het hoofd der ambachten en neringen en van de burgerlijke krijgsbenden had weten te doen plaatsen.

Van Artevelde werd door Eduard III, koning van Engeland, die door den keizer van Duitschland als landvoogd van België erkend was en tevens aanspraak maakte op de Fransche Kroon, gelast den eed van getrouwheid te ontvangen van de Vlaamsche burgerij en van de ambachten, en verkreeg eindelijk den titel van Ruwaard of beschermer van Vlaanderen.

Ondertusschen was de oorlog tusschen Frankrijk en Engeland volop aan gang geraakt, en Jacob van Artevelde, die de Vlamingen aangeraden had onzijdig te blijven, zou heel zeker zijn woord gehouden hebben, hadden de Franschen, door bevel van graaf Lodewijk van Nevers, den edelen grijsaard, Zegher van Kortrijk, schoonvader van van Artevelde in het gevang te Dendermonde niet doen onthoofden.

Nu was de maat vol, en was het van Artevelde niet moeilijk de Vlamingen mee te krijgen, om Eduard bij te staan in den zeeslag van Sluis, waar 380 Fransche schepen tegenover 240 Engelsche in strijd geraakten. Eduards vloot was op het

punt het onderspit te delven, toen van Artevelde met de Vlaamsche vloot op het tooneel des gevechts verscheen.

Dit besliste over den uitslag van het gevecht : de Fransche vloot werd bijna totaal vernield en liet 30,000 dooden ten prooi der golven.

Na eenige maanden verderen strijd werd een wapenstilstand gesloten tusschen beide partijen, waarin Vlaanderen ook eenige voordeelen verkreeg. Lodewijk van Nevers en Eduard III werden beide luisterlijk onthaald te Gent ; doch de eerste verliet spoedig weer ons land, omdat het hem leed deed in de schaduw gesteld te worden door een burger als van Artevelde, en de tweede keerde naar Engeland terug.

Nu bereikte de Ruwaard het toppunt zijner macht ; hij was de ware graaf, en zijn gezag was weldra grenzenloos in Vlaanderen.

Ongelukkig voor hem vergat hij, dat hij op zekeren dag gezegd had, om het vertrouwen ten volle te winnen der Gentenaars, die aarzelden een burger aan hun hoofd te stellen : *Wanneer gij mij een groot huis ziet bouwen, of mijn dochters aan rijke heeren uithuwelijken, zoo moet gij in mij geen vertrouwen meer hebben.*

Zijn fortuin en zijn gezag meer en meer aangroeiende, was ook de hoogmoed in zijn hart geslopen ; hij voerde een echt vorstelijken trein en bewoonde een waar paleis.

Dit was zijn ondergang. Hij had het toppunt van eer en roem bereikt, maar zooals het Fransche spreekwoord zegt : *Il n'y a pas loin du capitole à la roche tarpéienne* — de val volgt dikwijls dicht op de zegepraal.

III.

De Kwade Maandag.

Gent, hoewel van vóór eeuwen een volkrijke stad, was ten allen tijde bekend voor de buitengewone netheid harer straten, straatjes en woningen; en dat moet ons geenszins verwonderen; want, naarstige menschen kunnen geen slordigheid dulden, en, wederkeerig ook, een luiaard heeft den moed niet rein en ordelijk in alles te zijn.

De lezer moet er dus niet tegen opzien mij te vergezellen in een der smalste en donkerste steegjes der stad, en met mij een werkmanshuisje binnen te treden, op 1 Mei van het jaar 1345.

Ware het niet zoo laat in den avond, hij zou verbaasd staan over die glinsterende en kristalheldere ruitjes, die hagelwitte gordijntjes en die bloedroode tichels met witte streepjes, die uiterst reine tafel, die zindelijke hoewel armoedige meubelen.

Bij den haard aan de eene zijde treffen wij een vrouw aan, die reeds van jaren begint te worden en, hoewel zichtbaar ziekelijk en afgemat, toch uiterst zindelijk gekleed is.

Aan de andere zijde bevindt zich een jonge man, die voorzeker de dertig nog niet bereikt heeft en op wiens gelaat, evenals op dat zijner moeder, neerslachtigheid en gelatenheid te lezen waren.

De jongeling zat diepdenkend in de assche te staren, terwijl een klein lampje ternauwernood de kleine kamer verlichtte.

— Maar, moeder, sprak opeens de jongeling, mij dunkt dat gij nog gansch niet wel zijt; ik vrees dat ge mij uw waren toestand verbergt en veel zieker zijt dan gij het wel zegt; wij zijn wel niet rijk, maar wij kunnen ons wel de

opoffering getroosten van aan een medecijn-meester te vragen, wat hij over uw ziekte denkt.

— Gij vergist u, Thomas, antwoordde de moeder, ik ben in het geheel niet zieker dan naar gewoonte; integendeel, ik gevoel mij sedert eenige dagen veel beter en zie reeds met hoop het oogenblik te gemoet, waarop ik mijn gewoon werk zal kunnen hervatten.

— God geve dat gij waarheid spreekt, moeder, sprak nu de jongeling, ongeloovig het hoofd schuddend, gij weet hoe gaarne ik u zie en wij hebben toch maar elkander meer op deze wereld.

— Thomas, jongen, smeed u geen ingebeelde rampen, ik verzeker u, dat ik beter ben; en, zoo ik niet vroolijk ben als vroeger, komt dit meest hieruit voort, dat het mij pijn doet, u de schoonste jaren van uw leven aan de zijde eener oude vrouw te moeten zien slijten, terwijl andere mannen van uw ouderdom reeds een levensstaat gekozen hebben.

— Maar, moeder, waaraan gij toch denkt! Ben ik niet gelukkig bij u? Heb ik ander verdriet dan u ziekelijk en steeds ouder en zwakker te zien worden?

— Ja, Thomas, ik weet hoeveel gij van mij houdt; maar gij moogt niet loochenen dat ik, oude vrouw, de eenige hinderpaal aan uw geluk ben, dat gij anders sedert lang een jonge vrouw en misschien reeds vroolijke kinderen bij u hebben zoudt om u het leven te veraangenamen.

— Maar moeder, zwijg toch om de liefde Gods! — en de jongeling ging de oude vrouw hartstochtelijk in zijn armen drukken — maar moeder toch, waar haalt gij zulke gedachten, en heete tranen rolden den jongeling over de wangen.

— Ach! hadde uw vader nog geleefd, hoe gelukkig hadden wij samen kunnen zijn!

— O ja! moeder! Hadde vader nog geleefd! Moeder, dat ook is een doorn in mijn hart, zooveel te pijnlijker omdat vader in mijn afwezigheid stierf, en, moeder, hoe dikwijls hebt gij mij beloofd, mij omstandig te verhalen, welke de oorzaak van een zoo onverwachte dood was.

— Jongen, om Gods wil, vraag mij dit toch niet, wat kan

dit u maken ? Zal uw ongelukkige vader daarom uit het graf opstaan ? Daarbij ik vrees dat anderen het u maar veel te vroeg zeggen zullen.

— Gij vergist u, moeder, ik heb er in de veertien dagen, sedert ik uit Frankrijk teruggekeerd ben, verscheidene malen aan de geburen en aan de gezellen van het weversambacht over gesproken ; zij zijn uiterst beleefd en spraakzaam en kunnen mij even goed lijden als vroeger, doch ongelukkig wil niet een mij de gevraagde inlichtingen geven en zij laten onder een of ander voorwendsel dit onderwerp varen.

— Maar nog eens, jongen, wat kan u dat nu toch schelen ?

— Moeder, luister eens, gij hebt mij nu reeds dikwijls gezegd : later zal ik u eens alles in het lange en in het breede vertellen, maar daar komt niets van. Ik vermoed dat schrikkelijke omstandigheden, die gij mij verbergen wilt, den dood van mijn vader veroorzaakt hebben. Maar, moeder, ik ben nu een man geworden en is het wel redelijk van u, voor mij nu nog alles verdoken te houden, zooals men met kleine kinders doet !

— In hetgeen gij zegt is waarheid, Thomas, en het smart mij meer dan ik het u zeggen kan, u de volle waarheid niet reeds lang te hebben mogen verklaren ; maar, jongen, gij zult het toch niet loochenen : gij hebt den aard van uw vader overgeërfd, zooals gij hem sprekend gelijkt, gelijk twee druppelen water elkander gelijken.

— Ja, moeder, dat weet ik, ik heb het meermalen opgemerkt en men heeft het mij honderden keeren gezegd als wij samen op straat gingen. Maar vader was immers een onberispelijk man !

— Ja, jongen, de eerlijkheid en de rechtvaardigheid in persoon, en zoo goed als brood zoolang men hem niet tergde ; maar, en hier moet gij maar u zelven te rade gaan, als hem iemand een stroo in den weg legde en hij dit niet verdiend had, dan kon niets hem inhouden en werd hij een brieschende leeuw. Maar kom, jongen, laat ons nu naar bed gaan ! Wat willen wij hier onzen geest en ons hart nutteloos afmartelen met gebeurtenissen op te halen, die lang voorbij zijn en waaraan toch nimmer iets zal te veranderen zijn ?

— Neen, moeder, ditmaal ga ik niet naar bed, vóór ik de geheele waarheid weet ; kom, moeder, ik moet het toch eens weten ! Overigens gij hebt te veel en te weinig gezegd, en mijn nieuwsgierigheid nog meer geprikkeld in plaats van die uit te dooven. Een oogenblik moed, moeder, en ik zal u dan met rust laten.

En de jongeling leidde teederlijk en minzaam de ziekelijke vrouw naar haar leunstoel terug, waaruit zij reeds opgestaan was.

Zij scheen zich een wijl te bedenken en sprak dan eindelijk op treurigen toon :

— Jongen, ik wil u niet verder weigeren, maar onthoud wel wat ik u zeg ; een dag zal komen waarop gij wenschen zult de waarheid nooit gekend te hebben.

Gij herinnert u wellicht nog, alsof het maar gisteren gebeurd ware, de woelige vergadering der wevers in het pand, vóór iets meer dan twee jaren ; gij weet hoe de Ruwaard, op de vergadering uitgenoodigd, partij trok voor de wevers, met hoe weinig achting hij van de volders sprak en hoe vader zich opentlijk tegen hem durfde verzetten, en hem zeggen hoe onrechtvaardig zijn wetgeving in die zaken was.

Gij weet, dat wij een opslag van vier grooten voor het bewerken van ieder stuk laken vroegen, en dat dit, door tusschenkomst van van Artevelde en van het weversambacht, die alleen de profijten wilden opstrijken, niet toegestaan werd aan de volders.

Uw vader, in toorn ontstoken, balde de vuist tegen den Ruwaard en verklaarde hem, dat hij vroeg of laat beklagen zou zich in die zaken gemengd te hebben.

Te vergeefs trachttet gij hem tot bedaren te brengen, hij wilde naar niets luisteren, en toen de vergadering geeindigd was, en elk bewogen en angstig voor de toekomst naar huis trok, werdt gij beiden op straat aangevallen en naar de gevangenis geleid. Is het niet zoo ?

— Ja, moeder, juist zoo, ik herinner het mij nog alsof het gisteren gebeurd ware, doch ga verder met uw verhaal als ik u bidden mag.

Dien avond dus, Thomas, kwam geen van u beiden te huis en ik bleef een geheelen nacht in den grootsten angst zitten.

Dat zal ik nimmer vergeten, moeder! antwoordde de jongeling, en een onheilspellende glinster vertoonde zich in zijn oogen, gelukkig zonder dat moeder het bemerken kon.

Toen ik gewaar werd wat er van u geworden was had ik geen oogenblik rust meer; wel twintig malen ging ik den Ruwaard smeeken u beiden in vrijheid te laten, doch telkens werd ik onder een of ander voorwendsel aan de deur gezet.

Op zekeren dag kwamen de dienaars van den baljuw mij melden, dat gij tot een jaar ballingschap en vader tot een jaar gevangenisstraf veroordeeld werd, en dat, daar hij als een gevaarlijk man aangeklaagd was, het niemand toegelaten werd hem te gaan bezoeken!

Ik was half dood van verdriet; en, terwijl hij zonder mij eens te mogen zien, zonder mij te mogen omhelzen, zonder mij een woord van troost te mogen toespreken, weggeleid werd, overviel mij een zware koortsziekte, die mij vier weken op het ziekbed gekluisterd hield; ik genas nogtans.

Nu liep ik honderden keeren nu eens hier, dan weer daar, om hulp, bijstand en medelijden af te smeeken; doch, uit vrees voor den Ruwaard durfde niemand mij helpen, en van Artevelde deed mij zeggen, dat ik rond zijn woning niet meer mocht gezien worden.»

Hadde de vrouw nu een enkelen blik op haar zoon kunnen slaan, zij zou van schrik achteruitgedeinsd zijn; maar het vuur was bijna uitgedoofd, het lampje gaf slechts een zeer karig licht en Thomas zat gedurig over de assche van den haard gebogen.

In dat rusteloos heen en weer loopen, Thomas, verteerde ik de stuivers, die wij samen in het zweet onzes aanschijns bijeenvergaard en zorgvuldig bespaard hadden, en ik moest letterlijk mijn dagelijksch brood verdienen.

En nu, jongen, bereid u om het schrikkelijkste te vernemen. Op een kouden dag der maand November, kwam

een dienaar van den baljuw mij melden, dat ik eindelijk oorlof gekregen had om vader te gaan zien.

Met vreugde in het hart vertrok ik, en helaas ! die onbarmhartige beulen, zij hadden mij slechts geroepen om mijn en zijn lijden nog te vermeerderen ; uw ongelukkige vader was van ontberingen, mishandelingen en verdriet ziek geworden en had zichtbaar maar eenige minuten meer te leven, als ik bij hem kwam.

Op dit zicht moest ik mij aan de muren van den somberen kerker vasthouden, om niet ten gronde te zinken van schrik en verslagenheid. Gelukkig was de cipier een man, die nog een greintje medelijden in het hart had : hij ondersteunde mij, leidde mij tot bij uw vader en liet ons eenige stonden alleen, ofschoon hem dit streng verboden was.

« O jongen ! wat was uw vader veranderd ! Wij weenden beiden en waren eerst niet in staat een woord te spreken. Uw vader, hoe ziek en afgemat, kreeg eerst de spraak terug, hij trachtte mij moed te geven, steunde er op dat gij, Thomas, toch niet langer zoudt uitblijven dan de wet u geboden had, dat ik in u troost en steun zou gevonden hebben ; en, Thomas, ik mag het vóór God en de menschen getuigen, uw vader heeft de waarheid voorzegd : zonder u ware ik reeds lang gestorven.

— Ik heb mijn plicht gedaan, moeder, doch wat gebeurde er toen, ik zou zoo gaarne alles weten.

— Toen vatte vader in zijn magere handen mijn rechterhand, trok mij nader.... omhelsde mij.... zeide mij vaarwel en.... op het zelfde oogenblik kwam de cipier mij aankondigen, dat mijn tijd verstreken was.... Ik zag hem echter niet binnenkomen : op den zelfden stond had vader den laatsten adem uitgeblazen en ik lag bewusteloos naast hem.

« De man bracht mij buiten den kerker ; maar hoe ik eenigszins tot mij zelve gekomen en te huis geraakt ben, dat zou ik u niet kunnen zeggen. Alleen weet ik, dat ik van dat oogenblik wegkwijnde en, zonder uw tijdige terugkomst uit uw ballingschap, reeds mijn onvergetelijken echtgenoot in het graf zou gevolgd hebben. Ziedaar, Thomas, nu weet gij

alles ; uw medelijdende vrienden en geburen hebben u nooit durven zeggen, dat uw vader in de gevangenis overleden was, tengevolge van de wraakneming zijner vijanden. Gij haddet het op eene of andere wijze onverwacht kunnen gewaar worden ; maar, het is misschien beter, dat ik zelve u de geheele afgrijselijke waarheid mededeel. »

— Maar moeder, sprak nu Thomas met vaste stem, terwijl de oude vrouw tersluiks de tranen uit haar oogen veegde, heeft vader u niets meer gezegd ?

Wat zou hij mij nog meer gezegd hebben ?

Ik kan nooit gelooven, moeder, dat een man als vader, die mij zoo goed kende, die wist hoe hartstochtelijk ik hem lief had, van deze wereld zou gescheiden zijn, zonder mij opgedragen te hebben zooveel smaad, zooveel leed, zooveel kommer te wreken.

Om Gods wil, Thomas, zwijg en doe mij toch niet berouwen u de laatste lotgevallen van uw vader medegedeeld te hebben. Laat ons trachten over het verleden heen te stappen ; gij zijt weer ten volle in uw werk en gij ontvangt een mooi loon. Gij hebt twee koorden aan uw boog : gaat het u in het ambacht der volders niet, gij kunt met schoenmaken eerlijk uw brood verdienen en zelfs het eene wat door het andere verrichten. Wat hebben wij nu nog meer noodig, en het verledene kunnen wij nu, helaas ! toch niet herstellen ; wij kunnen niets beters doen dan ons onderwerpen en gelaten ons lot dragen.

Gij hebt misschien gelijk, moeder, sprak Thomas, het is overigens meer dan tijd, dat wij ter rust gaan en een zachten slaap zal u goed doen. Goeden avond, moeder, en slaap wel !

Goeden avond, jongen, en dat God u zegene !

En beide personen trokken naar hun eenvoudig kamertje, om wat rust te genieten voor het werk van 's anderendaags.

Het kon echter nog geen drie ure 's morgens zijn, toen een kolfslag op de deur gegeven, onmiddellijk van een anderen gevolgd, Thomas deed ontwaken en naar het

uit kleine ruitjes bestaande venstertje loopen, om te vragen wat er gaande was.

— De deken doet u konde, sprak nu de man op straat, dat gij u binnen twee uren, goed gewapend, in het pand moet bevinden.

— Wat is er gaande, Bernard? sprak Thomas.

— Aan u, Thomas, wil ik het zeggen, hoewel ik geen tijd heb om iemand te woord te staan: de wevers wapenen zich om ons, volders, aan te vallen en met ons, onze rechtmatige eischen van meerder loon te doen verdwijnen, en nu, Thomas, tot straks niet waar?

Het deed Thomas niets van uit zijn bed geroepen te worden, hij had den geheelen nacht wakker gelegen en nagedacht over hetgeen zijn moeder hem gezegd had, en enkel eenige oogenblikken vóór de komst van Bernard, den klerk der gilde, was hij ingesluimerd.

Met haast dus, doch met de grootste voorzichtigheid, om zijn lieve moeder niet te wekken, die niets van dat alles gehoord had, kleedde de jongeling zich aan. Hij onderzocht de wapens, die hij, als elk voldersgezel, in zijn huis moest hebben en bewaren, en was in weinige minuten klaar om te vertrekken.

Doch daar hij nog tijd over had, opende hij het venster, liet de versche lucht in weldoende stroomen binnen, en op dit oogenblik vertoonde zich de dageraad van 2 Mei 1345.

Thomas overdacht nog eens kalm alles wat moeder hem verteld had, maar die kalmte juist zou den toeschouwer verschrikt hebben. Hij overwoog goed wat hem te doen stond en was vast besloten liever alles te wagen, zelfs zijn leven, dan den schandelijken dood van zijn vader ongewroken te laten.

Een enkele zaak deed hem leed: wat verdriet en misschien wat leed en ongeluk zou dit aan zijn goede moeder niet kunnen veroorzaken, die weeral bij dit alles de slechtste zou kunnen zijn.

Hij had inmiddels met zichtbare vreugde vernomen, dat de volders zich tegen de wevers gingen wapenen en er tegen

optrekken ; immers, de wevers waren de partij van van Artevelde toegedaan, terwijl de volders doorgingen als vijanden van den Ruwaard.

Volder zijn was dus tegen van Artevelde werken, de wevers verslaan was dus van Artevelde verslaan, en elke smaad, elke hoon, elk verlies aan de wevers toegebracht, mocht van Artevelde toegerekend worden.

En hoe meer Thomas aan dit alles dacht, hoe ongeduldiger hij werd, zoo ongeduldig dat hij opstond, naar de kamer van moeder trok en haar meldde waarom hij op staanden voet vertrekken moest, haar aanmanende, dat zij nog eenige uren rust zou nemen, daar hij schikte onderweg zijn ontbijt te nemen bij een zijner neven, zoon van Geeraard Denys, zoon van zijn vaders broeder.

En overdacht hebbende als hij niets vergeten had, trok hij den drempel over, sloot zorgvuldig de deur en ging de straat op, terwijl de eerste zonnestralen de stad overstroomden met het mildste licht.

Wie hem daar flink en rechtop door de straat zag trekken moest onwillekeurig denken dat Gent weinig zoo knappe mannen telde als Thomas ; zoo zwaar en tevens flink gebouwd als hij was, moest het niet aangenaam zijn in zijn handen te geraken als het er op aankwam.

Een uur later, dus nog een half uur vóór het gestelde oogenblik, trad Thomas met zijn neef de zaal binnen van het pand, waar reeds honderden en honderden volders aanwezig waren en waar het er zeer woelig naartoe ging.

Gedurig kwamen nieuwe manschappen binnen en, toen de gestelde tijd verstreken was, werd de deur gesloten en gegrendeld, want niet één man ontbrak.

Nu besteeg de deken der volders het spreekgestoelte.

— « Mannen, trouwe gezellen en vrienden, gij kunt reeds denken waarom ik u hier samengeroepen heb ; gij weet hoe wij sedert veel maanden reeds een vermeerdering van loon vroegen van 4 grooten per stuk laken. Zij werd ons geweigerd, doch weet gij wie ze eigenlijk opstreek en in den zak stak ?... De wevers, in plaats van ons te ondersteunen, zoeken

slechts de gunst van den Ruwaard, die ons niets wil toestaan, ons nergens wil helpen.

« De macht der wevers is alzoo overgroot geworden, en, zoo wij daar geen stok in het wiel kunnen steken, zal menigeen van ons weer honger lijden als te voren en misschien enkelen het lot ondergaan van onzen wakkeren en betreurden gezel Martinus Denys.

« Gezellen, de wevers hebben zich tegen ons gewapend, gaan wij lijdelijk toezien en afwachten tot zij ons komen vinden en in ons hol berooken als de vossen ?

— Neen ! Neen ! Liever sterven ! Klonk het uit aller monden en een dof gemor vervulde weldra de zaal.

Doch de deken, stilte geboden hebbend, deed ieder in zijn gelederen plaats nemen, de vaandels ontrollen en de wapens op den schouder leggen, en zoo, ten strijde uitgerust, trokken honderden en honderden door de wijde deur van het pand de straat op.

Onder de strijdlustigen kon ieder Thomas bemerken, die ongeduldig was omdat het zoolang duurde eer men de wevers gewaar werd.

Zoo kwam men op de Vrijdagmarkt, die, ondanks het betrekkelijk vroege uur, van volk wemelde als een mierennest. De volders waren nog niet alle op de plaats verschenen, toen op het andere uiteinde der markt een groot gewoel en een oorverdoovend gedruisch de komst aankondigde van het ambacht der wevers.

Alsof de toeschouwers beseften dat er gevaar was en een vreeselijk onweder ging losbreken, vluchtte elk in de grootste verwarring, hoop over hoop henen, de zijstraten in, de burgers sloten met de grootste haast hun deuren en vensters, en nu stonden de vijandelijke troepen alleen tegenover elkander.

Het gerucht beschrijven dat zich toen liet hooren ware onmogelijk : verwenschingen, wraakkreten, bevelen, alles kruiste door elkander, onder het geklingel der wapenen.

's Stads overheden, gewaarschuwd, wilden tusschenkomen om alle bloedstorting tusschen burgers van een zelfde

stad te beletten, doch te laat, op het zelfde oogenblik werden de vijanden handgemeen en een vreeselijk gevecht begon.

Van weerszijden vocht men dapper, doch de volders deden zich vooral bemerken door de woede en den haat, die in hun oogen glinsterden. Nu eens behaalde deze, dan de andere de overhand tot eindelijk, na een langdurig gevecht, de volders de wijk moesten nemen, vijfhonderd hunner gezellen dood achterlatende.

De volders waren reeds alle verdwenen, toen men Thomas nog een wever met een verschrikkelijken slag van zijn goedendag zag afmaken en dan zijn gezellen gaan vervoegen in hun terugtocht.

De volders waren verslagen en hadden hun deken onder de dooden gelaten ; doch de wevers, hoewel overwinnaars, hadden insgelijks zware verliezen, en 't was waarlijk deerlijk om zien : al die doode gezellen door hun eigen stadsgenooten omhalsgebracht.

Thomas was in een zonderlingen toestand als hij in den namiddag te huis kwam : hij was inwendig verheugd over de verwoesting, die hij in de rangen der wevers aangericht had en tevens bedroefd en woedend om de geleden nederlaag ; daarbij moest hij zijn gevoelens zooveel mogelijk voor het oog zijner moeder verbergen.

Zulke onlusten waren te betreuren, maar wie zou ze krachtdadig genoeg beteugelen ? De graaf alleen ware hiertoe in staat geweest, maar zijn gezag over de Vlamingen was door zijn traagheid en onverschilligheid bijna te niet gegaan, en daarbij verbleef hij bijna altijd in Frankrijk ; want hij kon, zooals wij hooger zeiden, onmogelijk in een zelfde land als graaf leven, waar een gewoon burger als van Artevelde, meer te zeggen had dan hij.

Een groote verandering deed zich nogtans bemerken in den geest van het volk ; het begon allengskens min van den Ruwaard te houden, en, door inblazing van de Leliaards, begonnen de steden zich weer naar den graaf te keeren, en deden hem, de eene na de andere, den eed van getrouwheid.

Niemand zag dit beter dan van Artevelde en hij besloot,

doch te laat, het uiterste te wagen om zijn gezag staande te houden en het volk van den graaf af te keeren.

Toen de Franschgezinden de hoofden bijeenstaken, kwam op het onverwachts Eduard III met 130 schepen binnen Sluys gevaren.

Nu strooide men in Gent en in heel Vlaanderen het gerucht rond, dat van Artevelde den koning van Engeland naar hier ontboden had om dezes zoon, den prins van Wallis, tot graaf te doen erkennen, om hier de rust te herstellen.

Dit nieuws, waar of onwaar, verbitterde zoodanig de Vlamingen en vooral de Gentenaars, dat, toen van Artevelde op 24 Juli te Gent aankwam uit Sluis, hij geen vriendelijken blik, geen enkel goed woord kreeg en spoedig bemerkte, dat zelfs zijn beste vrienden hem den rug keerden, terwijl zijn geringste vijanden hem onbeschaamd en stout in het aangezicht keken.

Hij was nauwelijks in zijn woning getreden, of het gerucht van zijn terugkomst werd onder het volk verspreid en, nog geen half uur nadien, was zijn huis omringd van vijanden, die riepen en tierden, hun wapens zwaaiden en luidop den dood van den Ruwaard eischten.

Van Artevelde besefte nu het groote gevaar waaraan hij blootgesteld was, vooral toen hij onder zijn aanvallers Geeraard en Thomas Denys en een aantal andere volders bemerkte.

Hij klom boven, opende een der torenvensters en beproefde tot het volk te spreken, om uiteen te doen wat hij al voor de stad en het land gedaan had; doch men liet hem niet spreken, en welhaast zag hij in, dat hem maar één kans van redding overbleef, namelijk de vlucht nemen.

Hij trachtte dus langs achter door den paardenstal in een nabijgelegen kerk binnen te geraken, waar hij vrij, plaats zou gevonden hebben, doch op dit oogenblik stortte de deur zijner woning met een ijselijk gekraak, op den vloer.

De menigte stroomde binnen en vond den Ruwaard, toen hij juist in den stal trad; niemand echter had den tijd hem te naderen eer Geeraard Denys er bij was, en hem met een

enkelen slag zijner bijl, het hoofd tot in de keel openkloof, *eensdeels*, zegt Nicolaas Despars in zijn kroniek van Vlaanderen, *in wedervrake van den dootslagh voorseid maer principaelick ende bijsonder omme bij dier middele tgemeene landt van Vlaenderen van zulck een verraderlick bouve ende overwillich tyrant te verlossen.*

Dit was het einde van een man, die zijn land van hongersnood en vreemde dwingelandij verlost had in de dagen des gevaars.

Wij zullen hier echter niet beslissen of van Artevelde af of niet plichtig was jegens Vlaanderen.

Veel is en wordt daarover geschreven; zijn tegenstanders beweren, dat hij er slechts op uit was geld en rijkdommen te verzamelen, en het ontwerp koesterde Vlaanderen aan den koning van Engeland over te leveren.

Wie zegt de waarheid? Wij zullen dit door anderen laten uitmaken en ons bepalen met ons werk als geschiedschrijver.

Werden nu Geeraard Denys en zijn gezellen, die zoo schrikkelijk wraak genomen hadden op den Ruwaard, verontrust.

Of zij persoonlijk eenige straf ondergingen, heb ik niet kunnen ontdekken; wel zegt de geschiedschrijver Kervyn, dat het magistraat hierin zijn plicht deed, zooals het behoorde; wel zegt van een anderen kant Van Hasselt, dat de eerste daad van van Arteveldes zoon, Philip, toen de Gentenaars hem in 1381 aan hun hoofd stelden, was, de moord van zijn vader te wreken door twaalf personen, die het meest schuld in den moord van den Ruwaard gehad hadden, te doen aanhouden en onthoofden, doch nergens heb ik kunnen ontdekken, welk eigenlijk het lot der moordenaars geweest is.

Het nageslacht heeft den Ruwaard, op de Vrijdagmarkt te Gent, een standbeeld opgericht.

INHOUD.

	Blz.
I. — Nood en Redding	5
II. — Wie was Jacob van Artevelde?	14
III. — De Kwade Maandag	17

Van den zelfden schrijver en in deze reeks zijn verschenen :

1. Een adellijk Roovers slot.
2. De Brugsche Zwanen.
3. Van den Reus Antigoon.
4. Het Slot van Borgendael.
5. Nervo de Menapiër.
6. Ridder Dirk.
7. De Ruwaard van Vlaanderen.